

Úvodní slovo Alfreda Strejčka

Snílek, pábitel, lev (dle horoskopu), věrný kamarád, Bohem políbený muzikant, člověk držící vždy a za všech okolností slovo, špičkový fotograf, milovník Slezska, cestovatel bez řidičského průkazu a auta, astronom i astrolog, pedagog, táta...

Nelze postihnout všechny tváře a podoby Štěpánovy. Mnohé jsou překvapivé, ale všechny spojuje hudba a láska. Jen přes tyto dva fenomény se lze dobrat k jeho nitru. Štěpána nelze přehlédnout. Lze ho mít rád (a hodně!), nebo i naopak. Nikdy nestojí v závětrí. K životu přistupuje vášnivě. Pere se s časem i sám se sebou (někdy i se světem kolem), dívá se a zachycuje okem objektivu poezii, která nám často uniká – a miluje. Vždy celým srdcem. V tom je žhavé magma jeho tvorby. Když hraje na kytaru, sám se stává hudbou. U nikoho jiného jsem to dosud neviděl. Závídí i přeje. Umí být opatrný na korunu, ale věnuje často velkoryse celý výtěžek koncertu včetně honoráře na pomoc potřebným. Jeho hudba nemá ohraničení ani respekt k ustáleným formám. Respektuje ale vždy své posluchače, ať už sedí v nejslavnějších koncertních sálech světových metropolí nebo u táboráku na Medenici. Tam všude je jeden Štěpán a jedna hudba. A ta se dotýká všech.

Ani 16/18 společných vystoupení ve 33 zemích čtyř kontinentů mi nedovolí napsat, že Štěpána dobře znám, ale moc si ho vážím a mám upřímně rád!

S Alfredem Strejčkem v Kutné Hoře, 2012.

Foto Lenka Jarošová

Umělecký životopis

- 1945** se 8. 8. narodil v Praze.
- 1963** absolvoval Střední odbornou výtvarnou školu v Praze.
- 1969** ukončil Státní konzervatoř hudby v Praze – obor skladba u prof. Zdeňka Hůly a obor kytara u prof. Štěpána Urbana.
- 1974** absolvoval obor skladba na Akademii múzických umění v Praze; jeho symfonie *Hirošima* získala 2. cenu v 1. ročníku celostátní skladatelské soutěže ministerstva kultury.
- 1975** odjel na 5 let do Finska, kde pomáhal založit obor kytara na konzervatoři středního Finska. Krom toho koncertoval po celém Finsku a složil mnoho nových skladeb. Po návratu v roce 1980 se stal profesorem Státní konzervatoře v oboru kytara.
- 1981** založil obor kytara na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích.
- 1982** založil obor kytara na Akademii múzických umění v Praze. Mezi jeho absolventy se vyskytují i lidé zvůčných jmen jako Marek Velemínský (Pražské kytarové kvarteto), či dnes jeden z nejslavnějších kytaristů světa – Pavel Steidl. Prof. Rak byl i konzultantem špičkových umělců, mezi něž patří např. Vladimír Mikulka nebo prof. vysoké školy v Grazu Martin Mysliveček.
- 1985** měl Štěpán Rak koncert ve slavné Wigmore Hall v Londýně a začal se objevovat na titulních stránkách mezinárodních kytarových a hudebních časopisů. Koncertoval, vedl mistrovské kurzy a přednášel po celém světě. Jeho pětiprstová technika hry pravou rukou se stala doslova legendou a ve světě se vžil i termín Rakovo tremolo. V té době vzniklo mnoho jeho nových celovečerních skladeb, jako např. *Terra Australis*, *Chvála čaje*, *Dávné tance*, *S kytarou kolem světa* atd. Společně s Alfredem Strejčkem pak vytvořili i literárně-hudební projekty jako *Vivat Carolus Quartus*, *Jan Hus*, *T. G. Masaryk*, ale i pořady typu *Hledání lásky*, *Cesty naděje* a další. K dnešnímu dni mají tito umělci na svém kontě 23 celovečerních projektů, s nimiž projeli 33 zemí čtyř kontinentů.
- 2000** byl Štěpán Rak jmenován historicky prvním vysokoškolským profesorem kytary v České republice. Titul mu udělil prezident Václav Havel.
- 2001** byl jako první kytarista na světě pozván k sólovému vystoupení na slavné moskevské konzervatoři P. I. Čajkovského. Ohlas koncertu, kterého se zúčastnil špičky ruského hudebního života, byl zcela mimořádný a vyústil v další pozvání. V témže roce vystoupil společně s Alfredem Strejčkem v Mexiku s koncertním projektem k počtĚ J. A. Komenského *Vivat Comenius*. Bylo to již čtvrtĚ společně turnĚ těchto umělců po americkĚm kontinentu.
- 2002** vystupoval Štěpán Rak opĚt na moskevské konzervatoři a na prestižním svĚtovĚm festivalu Moskevský podzim. K sedmdesátĚ zemím, které do tĚ doby se svou kytarou navštĚvil, přibýlo v tomto roce ještĚ Japonsko.
- 2003** mu vyšla kniha *Kytara, má láska*, kterou napsal společně s Jaroslavou Urbanovou. Je věnována velké osobnosti, zakladateli českĚ kytarovĚ školy profesoru Štěpánu Urbanovi.
- 2004** v únoru byl Štěpán Rak jako první český kytarista pozván na koncertní vystoupení do Číny. V divadle v Pekingu oslnil svĚm koncertem *Chvála čaje*. TĚhož roku v březnu byl hostem mezinárodního kytarovĚho festivalu SvĚtoví mistři kytary, který se konal v Kalifornii v USA, kde se s velikým ohlasem setkala jeho celovečerní suita pro sólovou kytaru *Dvacet tisíc mil pod mořem*.
- 2005** v průběhu roku navštĚvil se svou kytarou řadu zemí i mnoho míst naší republiky v rámci oslav svĚho jubilea.
- 2006** v listopadu byl Štěpán Rak obdarován svĚtovým unikátem z díla sochaře Jana Řeřichy, kamennou kytarou. Tato kytara má zcela výjimečné rezonanční vlastnosti, které Štěpán Rak využívá ve svĚm projektu *Kytaroterapie*.
- 2007** koncem listopadu oslavil koncertem na HAMU spolu se svĚmi absolventy čtvrtstoletí oboru hra na kytaru, který v roce 1982 na HAMU založil. Významným okamžikem bylo vystoupení 4. 11. 2007 ve Florencii v Galerii Uffizi, kde společně s Alfredem Strejčkem provedli Komenského *Obecnou poradu* před obrazem Komenského od samotného Rembrandta. V prosinci pak byl vydán výběr z díla Komenského *Obecné porady o nápravĚ věcí lidských*, který oba umĚlci pokřtili.
- 2015** se Štěpán Rak dožívá sedmdesátin, které oslavil především na koncertních pódiích jak u nás, tak v zahraničí. Vše vrcholí 21. 12. koncertem ve VelkĚm sále pražské Lucerny.

Skladby Štěpána Raka jsou dnes běžným repertoárem svĚtových umělců. Mnohé z nich se staly i povinným repertoárem pro mezinárodní soutĚže, jimž mnohdy prof. Rak sám předsedá. Se svou kytarou procestoval přes 70 zemí téměř všech kontinentů. Mnoho nahrávek prof. Raka lze dnes dohledat jak na YouTube či Facebooku, tak na jiných sociálních sítích. Diskografie, kritiky a další informace jsou běžně dostupné na internetu a na stránkách stepanrak.cz.

Štěpán Rak je osobností, která si své posluchače podmaní intenzitou prožitku, interpretačním mistrovstvím i absolutním splynutím interpreta a skladatele v jedné osobĚ s duší hudby.

Dílo Štěpána Raka

SKLADBY ORCHESTRÁLNÍ

Hirošima (pro velký symfonický orchestr)

Český sen (pro velký dechový orchestr, varhany a bicí)

KONCERTY

Koncert C dur pro kytaru a orchestr (památce Štěpána Urbana)

Koncert Comenius pro kytaru a komorní orchestr

Renesanční koncert pro marimbu a smyčce

Concertino Vodní znamení pro kytaru a smyčce

KOMORNÍ SKLADBY

Kutnohorská ouvertura pro velký kytarový orchestr

Šternberská ouvertura pro velký kytarový orchestr

Vzpomínky na Prahu pro kytaru, klavír, housle a smyčcový orchestr

Pavana pro kytaru, klavír a smyčcový orchestr

Píseň pro Davida pro klavír a smyčcový orchestr

Píseň pro Davida pro harfu, smyčce, hoboj a anglický roh

Píseň pro Davida pro kytaru, smyčce, hoboj a anglický roh

Suita Vivat Comenius pro housle, zobcové flétny, marimbu, kytaru, violoncello a perkuse

Smyčcový kvartet

Suita Dances con brio pro flétnu, violu a kytaru

Renesanční suita pro housle, marimbu a kytaru

Palečkův pláč a smích pro housle, marimbu a kytaru

České pohádky pro housle, marimbu a kytaru

Lidová suita pro flétnu, marimbu a kytaru

Emocionální píseň pro flétnu, housle a kytaru

Čas, jezera a lidé pro dechové kvinteto

Uluru a didgeridoo pro kytaru a smyčcové kvarteto

Koncertní melodram Až pro ženský hlas, flétnu, marimbu a kytaru

4 skladby pro hoboj, kytaru a fagot

5 skladeb pro klarinet a kytaru

Suita Dávné tance pro housle a kytaru

Sonáta Moravia pro violoncello a kytaru (in memoriam bratrům Večtomovovým)

Romance pro violoncello a kytaru

Song for Debbie pro violoncello (nebo violu) a kytaru

Odysseana pro flétnu a kytaru

Giordano Bruno pro flétnu a kytaru

Koncertní melodramy s kytarou na básně Federica Garcii Lorky, Fráni Šrámka,

Vítězslava Nezvala a dalších básníků

SKLADBY PRO

4 KYTARY

Sonata

Suita Hieronymus Bosch

České pohádky

Čtyři nálady

Babí léto

Rumba

Chimérická ouvertura

a toccata

Variace na Karlův most

Tarantela

Tanec kolem lípy

Aria di Bohemia

SKLADBY PRO

3 KYTARY

Nálady pro 3 kytary

Vánoční koledy

SKLADBY PRO

2 KYTARY

Sonáta rovný s rovným

Čtyři fughetty

SÓLOVÉ SKLADBY

PRO KYTARU

Sonáta Chicago

Sonáta Mongoliana

Sonáta Český chorál

Balalajka

První láska

Variace na téma Jaromíra

Klempíře

Aul Lang Syne

Partita semplice

Ruský valčík

Ruska aika

Variace na téma Nikity

Koškina

Variace na téma Johna

Duarta

Voces de profundis

Suita Terra Australis

Suita Dvacet tisíc mil pod

mořem

Suita Renesanční

pokoušení

Suita Dávné tance

Elegie na památku Jana

Sibelia

Romance Černobyl

Poslední diskotéka

Slunce

Hommage a Tarrega

Decem

Darwiniana (věnováno

Johnu Williamovi)

Maurský tanec

5 etud

Soumrak

Suita Paleček

České pohádky

Pět obrázků do pohádky

Španělská suita (á

Federico Garcia Lorca)

Pláč kytary (á Federico

Garcia Lorca)

Romance (Vladimíru

Mikulkovi)

Malé nocturno

Éra rokenrolu

Poslední diskotéka

Sbohem Finsko

Můj hold Finsku

Hirošima

SÓLOVÉ SKLADBY

PRO JINÉ NÁSTROJE

Klavírní sonáta

4 skladby pro klavír

Píseň pro Davida

v úpravě pro harfu

Tanec kolem lípy v úpravě

pro harfu

3 loutkové scény pro

sólovou flétnu

Sarabanda pro varhany

Zvířátka pro akordeon

Šumařova suita pro

akordeon

Nostalgie pro akordeon

Rapsodie pro sólové

housle

Spektrum pro finský

lidový nástroj kantele

SUITY A ETUDY

Chimérická předehra

a toccata

Cyklus Chvála čaje

Cyklus Vůně

Cyklus Znamení

zvěrokruhu

Cyklus Ten vánoční čas

Cyklus Teskně hučí

Niagara

Cyklus Minutová sóla

Cyklus Rozmary

Rumba

Instruktivní skladby

Vzpomínka na Prahu

Sonáta Ontario (a Glenn

Gould)

Cyklus Cesta do pohádky

Cyklus věnovaný dětem

KOMPONOVANÉ

POŘADY S ALFREDEM STREJČKEM

Z třiadvaceti

celovečerních projektů

zvláště:

Vivat Comenius, Vivat

Carolus Quartus, Koncert

pro Mistra Jana, Cesty

naděje, Hledání lásky,

Máchovské nocturno,

Písně ztraceného ráje,

Život a dílo skladatele

Foltýna, Tomáš Baťa,

Eduard Ingriš – muž,

který měl být zapomenut,

Vánoční rozjímání,

Biblická zastavení...

Koncertní projekt

Rak & Rak s Janem-

-Matějem Rakem

Životopis trochu jinak ...očima Štěpána Raka

Krátce po adopci s fenkou Sylvou. Foto archiv Štěpána Raka

Jan Matěj Rak, ještě ve Finsku.
Foto archiv Štěpána Raka

Štěpán Rak junior, krátce po návratu
z Finska. Foto archiv Štěpána Raka

Velmi nepříjemnou vzpomínku mám až ze svých jedenácti či dvanácti let, kdy na mě kluci pokřikovali: „Rusáku, přivezli tě na tanku.“ Zásadní změnu v mém životě představovala výtvarná škola, kam jsem začal chodit ve čtrnácti. Jako „buran“ z vesnice jsem se rázem ocitl mezi pražskými frajery. Cítil jsem se hrozně. Byl jsem malý a podvyživený, všichni se na mě vytahovali, ani profesori si mě neoblíbili. Nebyla to příjemná doba. Důležitým momentem ale bylo, když kluci zakládali dixieland. To už nám bylo kolem sedmnácti osmnácti. Zapojili mě, ale ne jako houslistu (na housle jsem hrál od deseti let), dali mi kontrabas, na který jsem se nejdřív musel naučit hrát. Stále jsem však toužil po kytarě. K té jsem se vážněji dostal až po maturitě. Důležité bylo setkání s Jiřím Köhlerem v r. 1965. Učil na Základní hudební škole Prahy 1. Držel mě opravdu tvrdou rukou a přineslo to výsledky. Cvičival jsem i 10 hodin denně. Nejdůležitější bylo mé setkání s prof. Štěpánem Urbanem, jehož absolventem byl právě J. Köhler. Ten mne v r. 1965 prof. Urbanovi představil. Nikdy na to nezapomenu. Myslel jsem, kdoví co neumím, a výsledkem byla páně profesorova herda do zad provázená

slovy: „Když už umíš starou belu, tak aspoň sed rovně.“ Mísil se ve mně vztek s ponížením a touhou po pomstě. Když se mi to ale rozleželo v hlavě, byl jsem prof. Urbanovi vděčný. Dodnes vím, že sedět rovně u nástroje (a nejen u nástroje) je základem všeho dalšího. Rád tuto štafetu předávám svým studentům a věřím, že i oni v tom budou pokračovat. Pan profesor byl mimo jiné úspěšný hudební skladatel, takže mne vedl k tvůrčí kompoziční práci. I tenhle moment byl důležitý. Měl jsem výhrady k etudám, které jsem měl cvičit, a tak mi pan profesor řekl: „Co kdybys zkusil napsat něco lepšího?“ A bylo to! Měl jsem skvělou motivaci, začal jsem komponovat. Pan prof. Urban mě též zasvětil do věcí mezi nebem a zemí. Byl vyznavačem Rudolfa Steinera a jeho antroposofie. Zajímala ho také kabala a astrologie, již nikdy nepovažoval za vědu, nýbrž za jistý druh umění, k němuž je třeba jak talentu, tak inspirace. Důležitý byl pro mne rok 1966, kdy jsem měl tu čest setkat se osobně s velikánem české kompozice Václavem Trojanem, a dokonce jsem byl poctěn i několika soukromými hodinami skladby u něj. To o mé budoucí profesi skladatele rozhodlo. Dalším mezníkem (a nejen pro mne) byl srpen 1968. V ten

Životopis

den jsem se nic netuše vracel vlakem ze západního Německa. Když jsme přijeli na hlavní nádraží, kde bylo slyšet střelbu a vše bylo ve varu, myslel jsem, že tam natáčejí nějaký válečný film. Teprve když jsem byl postaven nohama na zem, prožil jsem šok. Začal jsem spolupracovat se skupinou Šafrán a s Jaroslavem Hutkou. Vzniklo tenkrát dost písní (později velmi populárních), jako jsou *Cizinci*, *Litvínov*, *Pyžamo* a další. Až ve čtyřicetileté době jsem začal studovat skladbu na HAMU, ve třídě prof. Jiřího Dvořáčka. Ještě důležitější pro můj život bylo však mé setkání se Standou Kadlecem v svých pětadvaceti. Standa dělal mistra v radotínské cementárně, kde pracovali i moji rodiče. Nemohl se dívat na to, jak jsem neduživý, a vzal si mě do parády. Navozil k nám na dvorek činky a zahájil tvrdý výcvik. Cvičili jsme kulturistiku a nedbali na přízeň či nepřízeň počasí. Dřeli jsme hodiny a hodiny, až jsem se konečně pochlapil. Spolužáci si mě začali vážit a já sám jsem měl mnohem lepší pocit. Po své svatbě v r. 1974 jsem se začal připravovat jak na kontrakci dvou závěrečných ročníků HAMU, tak na cestu do Finska, kde jsem vzdor mnohým překážkám a odkladům ze strany Pragokonzertu nakonec pobyl celých pět let jako profesor konzervatoře středního Finska v městě Jyväskylä. Klíčovými událostmi tohoto období mého života se stala narození synů, Jana-Matěje v r. 1977 a Štěpána o rok později. Pro mne byla ta doba mimořádně umělecky plodná. Napsal jsem spoustu skladeb, začal naplno fotografovat a koncertovat. Získal jsem i přátele na celý život. V roce 1978 mi

zemřel táta a já jsem se kvůli nemoci a zaměstnaneckému poměru ve Finsku nemohl zúčastnit pohřbu. Vnímám to stále ve své paměti jako temnou skvrnu. Po návratu z Finska jsem v roce 1981 začal učit na pražské konzervatoři kytaru obligátní (na hereckém oddělení) a současně na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích kytaru jako hlavní obor. V Praze byli mezi mými studenty herectví například Daniel Landa, Pavel Kříž, Jan Čenský, David Matásek, Yveta Blanarovičová, Ondřej Vetchý, Michal Dlouhý, Veronika Janíková, Veronika Gajerová a další. V roce 1982 jsem zahájil výuku kytary jako zcela nového oboru na HAMU v Praze. Mezi absolventy byli například Pavel Steidl (vítěz slavné kytarové soutěže Radio France), Martin Carvan (člen skupiny Jablkoň), Marek Velemínský (zakladatel Pražského kytarového kvarteta) a další. Ve svých čtyřiceti letech jsem měl koncert v slavné Wigmore Hall v Londýně. Program byl sestaven jen z mých vlastních skladeb. Zcela zásadní byl pro mne rok 1987, kdy začala naše spolupráce s Alfredem Strejčkem. S pořadem *Vivat Comenius* jsme procestovali 33 zemí 4 kontinentů, což bylo naplněno nepřebornou škálou úžasných zážitků všeho druhu; 23 společných celovečerních pořadů mluví samo za sebe. Toto setkání považuji za výjimečné. Roku 1990 jsem měl tu čest zahrát prezidentu Václavu Havlovi při jeho setkání s krajany v kanadské Ottawě. V této době jsem mimo jiné absolvoval dlouhé koncertní cesty po celém světě. O dva roky později jsem byl obdařen jednou z nejlepších

Na hradě Trosky. Foto Lenka Jarošová

Andrew York a Štěpán Rak na mezinárodním kytarovém festivalu v Brně, 2010. Foto Lenka Jarošová

Životopis

kytar světa – Greg Smallman. Zakoupila mi ji krajanka z Brisbane paní Terry Pékárek. To zcela změnilo můj hudební styl i kytarovou techniku. Vznikla i nejrozsáhlejší kytarová skladba pro kytaru – Terra Australis. V roce 2000 mě pan prezident Václav Havel jmenoval historicky prvním vysokoškolským profesorem hry na kytaru u nás. To byl další rozhodující moment mého života. O rok později jsem byl prvním kytaristou vůbec, který byl oficiálně pozván, aby koncertoval na konzervatoři P. I. Čajkovského v Moskvě. Zcela mimořádné bylo mé účinkování v Beslanu v roce 2004. Po roce 2004 jsem poměrně dost cestoval, ať už sólově, či s Alfredem Strejčkem. Největší událostí pro mne bylo narození prvního vnuka – Viléma Raka, jehož otec Jan-Matěj je na něj patřičně pyšný. Samozřejmě každý prarodič vidí ve svých vnoučatech to nej-nej-, ale nejsem dědeček, který by vnuka jen obskakoval. Nával práce a nedostatek času mi nedovoluje se mu víc věnovat, což je mi líto. V každém případě se však jeho příchodem na svět pro mne mnohě změnilo. Další silnou událostí v mém životě bylo, když jsme začali s Alfredem Strejčkem uvádět naši adaptaci Londonova *Tuláka po hvězdách* v legendárním brněnském divadle Husa na provázku. Nejen proto, že všechna představení jsou beznadějně dlouho dopředu vyprodaná, ale především pro samotný přínos tohoto fascinujícího díla nám samým. Nemýlím se, když tvrdím, že je to Fredova životní role a má životní výzva coby hudebního vypravěče děje. Málokteré naše představení mne takhle silně oslovuje

(a to miluji všechna). Dalším nevšedním zážitkem a něčím zcela novým bylo mé setkání s ostrovem Gotland ve Švédsku. Mám rád celé Švédsko, kam už několik let jezdím jak koncertovat, tak se kochat krajinou. A teď zcela z jiného soudku. Mou láskou byla klasická fotografie. Babička ale vždycky říkávala: odříkaného chleba největší krajíc. A je to tady! Digitální fotografie! Vždy jsem se jí posmíval, a ejhle, teď ji produkuji naplno. Vše změnil velký boom mobilních telefonů. Nakonec jsem si pořídil iPhone, jímž nejen fotím, ale i své fotky zpracovávám. Mé výstavy, jichž mám v současnosti poměrně dost, jsou toho nejlepším dokladem. Velkou radost mi udělal vynikající český sochař a výtvarník Jan Řeřicha, který pro mne vyrobil světový unikát – kamennou kytaru. V České knize rekordů je vedena jako jediná kamenná kytara na světě, která slouží ke koncertní činnosti. Tělo nástroje je vyrobeno z mramoru Verde Guatemala a jeho zvuk je impozantní. Krk, kobylka a mechanika jsou z tradičních materiálů: dřeva, kostice a kovu. I struny jsou tradiční. Na tomto koncertě v Lucerně navíc představím zbrusu novou kytaru, kterou speciálně pro mne jako dar k sedmdesátinám vyrobil můj kamarád a skvělý pražský houslař a kytarař Václav Svoboda. Moc se na ni těším. Od malička miluju pohádky se vším, co k nim patří. Vždy mne znovu a znovu dojmou vítězství dobra nad zlem, lásky nad zlobou a nenávisť. K svému výročí jsem proto zkomponoval celovečerní cyklus kytarových skladeb *Cesta do pohádky*, který je mým vyznáním světu fantazie a splněných snů. ●

S Mstislavem Roztropovtčem. Foto archiv Štěpána Raka

Se světovou kytarovou jedničkou Johnem Williamsem. Foto archiv Štěpána Raka

Zdravice gratulantů

DAGMAR HAVLOVÁ

„Vždycky jsem chtěl rozbít kytaru někomu o hlavu. To prostě s klavírem udělat nemůžete,“ řekl jednou Elton John. Nevím, jestli i Štěpán Rak chtěl někdy takto rozbít svoji kytaru, ale pokud by to udělal a přestal hrát, pro nás pro všechny by to byla velká škoda. Hudba je prý řečí andělů, a to o jeho kytarové hře platí vrchovatě. Přeji Štěpánovi, ale i nám všem, aby si ještě dlouho jeho nádherná, všeobjímající hudba nacházela cestu k lidským srdcím. K tomu mému si cestu už dávno našla.

JITKA HOSPROVÁ

Pozvání mezi gratulanty kytaristy a vzácného člověka Štěpána Raka je pro mne velkou poctou a radostí. Cesta sólového hráče, který jde sám za sebe, není vždy jednoduchá a o to více si cením mistrů svého uměleckého řemesla, jako je pan Rak. Rytíř umění, který nese pochodeň světla a svým umem činí svět krásnějším. Ne každý má to privilegium dojít tak daleko jako Štěpán Rak, jeho cesta je požehnána neb jeho cíl je ušlechtilý. Je mi ctí na oslavě Vaší cesty s Vámi hrát.

HANA MACIUCHOVÁ

Štěpán Rak je renesanční světoobčan! Svými znalostmi, zvědavostí, emocemi, originální tvorbou okysličuje a inspiruje duše svého publika i nás okolo něj. Buď zdrav, Uměleče! Svým talentem si vše ostatní zdiriguješ! Pozdravuji adventně.

KAMILA MOUČKOVÁ

Milý Štěpáne, přeju Vám k Vašemu výročí všechno, všechno, všechno. Ale hlavně ať ještě dlouho tak krásně hraje na tu kytaru.

JIŘÍ PAVLICA

„Poděkujme jak děti za jablko, za vše co bývalo a znovu kdysi bude...“
Chtělo by se mi, milý kamaráde Štěpáne, poděkovat těmito slovy básníka Jana Skácela za vše, co jsi ve svém bohatém uměleckém životě dokázal a jak jsi naložil s tím, co vše Ti osud nadělil. A taky za to, že jsem mnohé z toho mohl prožít s Tebou na jevištích i mimo ně, s Hradišťanem i bez něj, někdy velmi připraveně a jindy naprosto spontánně a improvizovaně, zkrátka na tisícero způsobů, ale vždy ve vzácném a vzájemně obohacujícím muzikantském i lidském porozumění. A za to se sluší poděkovat, jak děti za jablko...

PAVEL ŠPORCL

Štěpána znám dlouho. Nikdy jsme si toho nemuseli říkat mnoho, spíš jsme komunikovali očima. To se tak občas stane, že se lidé znají, aniž by věděli odkud. I když my se Štěpánem to, myslím, víme... A proto se máme rádi.

MAREK VELEMÍNSKÝ (PRAŽSKÉ KYTAROVÉ KVARTETO)

Milý Štěpáne, u příležitosti Tvých sedmdesátých narozenin bychom Ti chtěli poděkovat, za těch více než třicet let krásné spolupráce s naším souborem a za tu spoustu krásné hudby, kterou jsi pro nás složil, a kterou jsme vždy a všude hráli s největším potěšením. Do příštích let přejeme neustávající přízeň múz, a hlavně štěstí a zdraví.

JAROSLAV HUTKA

Se Štěpánem Rakem nás v roce 1972 svedly dohromady hvězdy. A přes tento nebeský most jsme pak došli ke spolupráci na zemi. Dva roky jsme spolu vystupovali a píseň Litvínov je dodnes zřetelná stopa naší tehdejší autorské spolupráce. Hráli jsme spolu na zakládajícím koncertu Šafránu a nahráli jsme spolu dvě pradávnné moravské balady na desku Stůj, břízo zelená. Naše spolupráce byla krátká, ale dodnes zřetelně rezonuje.

WIHANOVO KVARTETO

Se Štěpánem se známe víc než 20 let. Měli jsme to štěstí a čest premiérovat jeho skladbu Terra Australis v South Bank Center v Londýně a jsme moc rádi, že dnes můžeme být součástí koncertu k jeho významnému životnímu jubileu. Milý Štěpáne, přejeme Ti, abys byl dlouho zdrav a ještě mnoho let svou hudbou rozdával radost všem svým posluchačům.

FRANTIŠEK NOVOTNÝ

Milý Štěpáne, i když jsi Rak, jsem rád, že jsi necouvl před výzvou osudu a poslechl volání šesti strun. Píle, talent, vroucnost a pokora ti dopřály, aby ses zlehýnka svou muzikou dotkl věčnosti a ždibíček jí přinesl i do srdcí nás, okouzlených posluchačů (a posluchaček). Ať Ti ještě dlouho ladí život tak jako v básni Akord.

Akord (který ti přátelsky závidím)

*Až tvoje prsty rozechvělé
na útlém krku spočinou
až vzkřikne touhou duše v těle
a nevynecháš jedinou
z možností kradmých políbení
uprostřed polí mezi pražci
Až vzbudíš bouři v okamžení
a v téže chvíli vrátíš klid
až doteky se v tóny změň
- tvou kytarou bych chtěla být*

*Prstoklad najdi – stačí chtít
Otevrou dveře tajní strážci
- a tajné struny začnou znít*

František Novotný

Věděl jsem hned, že v tom mají prsty sudičky!

Text: Jiří Tichota

Od roku 1958 jsem začal jako gymnazista (resp. tenkrát „jedenáctiletkař“) docházet externě do hodin prvního specializovaného československého profesora koncertní kytary na pražské konzervatoři. Jen tak na čuměndu, z čirého zájmu. Ten pan profesor se jmenoval Štěpán Urban a byl to originál – víc nadšenec a teoretik než koncertní hráč, filozof samorost a rozevlátý mystik, na což přičiněním jednoho žáčka-udavače také za komoušů dojel. V jeho hodinách jsem byl svědkem prvních kytarových krůčků řady našich budoucích kytarových virtuosů, ale především hošíka v tmavém utíkáčku s černou radiovkou s anténkou, odkudsi pryč z Radotína. S nervním profesorem v blýskavých nerudovských brejličkách to byla dobrá dvojka: oba Štěpánové, oba tvůrčí osobnosti, které neuspokojovalo jen přehrávání cizích skladbiček, ale od počátku přispívali do tenkrát chudičké pokladničky současné domácí kytarové literatury (pan profesor byl dokonce autorem Suitu pro čtvrttónovou kytaru – asi jediné na světě) – prostě... no, přečtěte si znovu nadpis! Štěpán senior mi už tenkrát tvrdil, že až Štěpán junior bude jednou Štěpán senior, bude za ním v dějinách české kytaristiky hluboká rýha. Měl pravdu, bez Raka bychom se už prostě neobešli:

SedmdesáteRak, ARak, Brak, BaRak, (BaRack Palinka, BaRack Obama), CRack, CouRak, ČtveRak, Drak, DuRak, ÉRák, FRak, HeRák, IRák, KRák!, MRak, NoRák (samec od Norky), ORák (Přemysl), PRak, RumbuRak, SvěRak (také Svatá dvojka: St. Rejček & St. Rak), ŠiRák, ŠebeRák, TRack, TiRák, UheRák, VRak, Zrak

Anděl

Text a foto: Štěpán Rak ►

Bylo to 25. 11. 2011. Šel jsem na procházku kolem poutního areálu Hora Matky Boží v Dolní Hedeč u Králík, kde to mám moc rád. Bylo chladno a klášter se halil do hluboké mlhy. Když tu náhle vše prosvětlo slunce a já u vytržení stál před obrazem čehosi úžasného, až nadpozemského. Naštěstí jsem měl v ruce staříčkou Nokii 8 GB a samovolně stiskl foťák. A v tu ránu bylo vše pryč, hustá mlha opět vše pokryla. Pocit, který jsem při tom měl, byl nevýslovně silný a krásný. Byl však spojen i s velkou úctou a pokorou. Když jsem pak v Chalupě u Pramene v klidu pohlédl na obrázek, nevěřil jsem svým očím. Anděl tam opravdu byl. Vkládám ho do tohoto bookletu, aby dělal radost nám všem. Je i mým přáním ke krásnému prožití svátků vánočních a šťastnému vkročení do nového roku, v němž si připomeneme jedno z největších výročí naší vlasti – 700 let od narození císařem a králem Karla IV.

Štěpánu Rakovi je sedmdesát

Text: Ivan Štraus (casopisharmonie.cz)

14. října 2015 se uskutečnil v sále Bohuslava Martinů na HAMU koncert k sedmdesátinám profesora Štěpána Raka.

V průběhu večera bylo stále evidentnější, že umělec je velmi živoucí reziduum z minulých století, protože celý večer zněla pouze jeho hudba, v první půli večera v autorově excelentním provedení. Štěpán Rak je asi jedním z mála interpretů, kteří svou hudbu provádějí tím nejlepším možným způsobem. Naposledy to dokázal houslista Fritz Kreisler v první půli 20. století.

Množství Rakových skladeb odpovídá emocionálnímu přetlaku, který z něj neustále prýští. Kromě „volné tvorby“ má na svém kontě 23 hudebně literárních projektů, vytvořených spolu s jeho alter ego, recitátorem Alfrédem Strejčkem. Zejména s *Vivat Carolus Quartus* a *Vivat Comenius* projeli 33 zemí čtyř světadílů. Kromě mimořádného charismatu obou umělců je jejich silou vzájemná dokonalá propojenost a obrovská neomylná paměť obou, díky níž mohou komunikovat s publikem bez bariéry pultů. Strejček se naučil tyto dva projekty v pěti řečech a jeho nezaměnitelný hlas a dikce by vytvořily shakespearovské drama i ze čtení telefonního seznamu. Navíc ovládá zobcovou flétnu a několik bicích nástrojů, které spoluvytvářejí renesanční, magicky uhrančivou atmosféru každého představení.

Tak tomu bylo i na středečním koncertě. Jak upozornil Strejček ve svém nádherném prologu, když začne Štěpán Rak hrát, ponoří se totálně do hudby, vyjadřované kytarou, a v nejvypjatějších okamžicích k ní přidává svůj zvukný, hluboký hlas, případně pískání. Vše v intonačně dokonalé symbióze se záplavou zvuků, řinoucích se z jeho nástroje.

At jsou to hudební pohádky, jako *Alenka v říši divů*, *Malá mořská víla* či *Gulliver mezi obry*, Rakova hudba nemaluje, ale vystihuje vnitřní podstatu každého příběhu, se snahou podtrhnout humanistické poselství a nenásilné vítězství lásky. Je obdivuhodné, jak autor nachází stále nové vyjadřovací možnosti kytary, takže posluchač nemá dojem stereotypu, ale je neustále překvapován dosud neslyšenými zvuky.

V druhé půli koncertu vystoupili s Rakovými skladbami hosté ze Slovenska, Mexika, HAMU a syn Jan-Matěj Rak, úspěšně pokračující v otcových kreativních šlépějích. Patrně největší dojem zanechala skladba *Voces de Profundis* v provedení Mexičana Miguela Rangela, který přijel do Prahy dopsat svou dizertaci o tvorbě Štěpána Raka. Autor v této hudební fantazii používá nezvyklé kytarové techniky, jako hraní s pomocí lžičky nebo překvapivě využívání flažoletů. Tyto techniky mu umožňují například vzdálit od sebe dvě současné probíhající pásma o 2 oktávy, což je v horním registru zvuk zdánlivě mimo fyzikální možnosti kytary, proveditelný právě jen s pomocí lžičky. Všechny použité technické prostředky ale slouží vždy jedinému cíli: předat atmosféru inspirace literárními útvary v co nejpůsobivější hudebně výrazové podobě.

Nestává se často, aby publikum vydrželo v napětí poslouchat tvorbu jednoho autora. Rakovi se to povedlo, díky interpretaci své i svých hostů, takže večer skončil zaslouženými standing ovations.

Světově známý novozélandský kritik John Botton napsal o Štěpánu Rakovi: „*Ve světě klasické kytary jsou špatní kytaristé, dobří kytaristé, excelentní kytaristé a – Štěpán Rak.*“ Středeční večer byl jakousi ochutnávkou toho, co čeká publikum 21. 12. 2015 ve Velkém sále Lucerny. Kéž by se hojně publikum přišlo pokochat naším nejlepším skladatelem a interpretem kytary, jehož skladby jsou už dnes nedílnou součástí světového kytarového repertoáru. Nenechte si ujít! •

Psáno pro časopis *Harmonie*. Vyšlo 15. 10. 2015.

Nestává se často, aby publikum vydrželo v napětí poslouchat tvorbu jednoho autora. Rakovi se to povedlo, díky interpretaci své i svých hostů, takže večer skončil zaslouženými standing ovations.

První chladné ráno. Foto Štěpán Rak

A léto je pryč... Foto Štěpán Rak

Malá mořská víla a velký pes Bosse. Foto Štěpán Rak

Klášter Dolní Hedeč. Foto Štěpán Rak

Veselé Vánoce a šťastný Nový rok :) Foto Štěpán Rak

Struny Štěpána Raka

Text: Petr Veber (casopisharmonie.cz)

V roce svých sedmdesátin se kytarista Štěpán Rak nezastaví. Koncertoval i na narozeninový den 8. srpna. Vystoupení se střídají jedno za druhým, prokládána slavnostními okamžiky, jakým bylo třeba počátkem listopadu převzetí Senior Prix 2015 od Nadace Život umělce. A když pak už ten večer v diáři nic jiného nebylo, věnoval čas poskytnutí dalšího z nesčetných letošních rozhovorů. I ten ovšem začíná, jak jinak, zmínkou o koncertě.

Kdy se letos téměř nepřetržitá řada vašich recitálů zastaví?

Zažívám úžasnou mnohost a rozmanitost koncertů... Smršť se asi nezastaví, ale vyvrcholí koncertem v pražské Lucerně 21. prosince, kde vystoupí neuvěřitelná řada hostů, počínaje Dagmar Havlovou, Jaroslavem Hutkou či Soňou Červenou a konče Pražským kytarovým kvartetem, Hradišťanem, Wihanovým kvartetem... a Spirituál kvintetem. Škoda jen, že jsem si ani letos nemohl zahrát na Pražském jaru, kde jsem na rozdíl od svých žáků dosud ještě nikdy nevystoupil. Umělecká rada mě prý nevybrala. Ani v tomto roce. To mně přišlo opravdu líto.

V posledních měsících nejste asi skoro vůbec doma.

To tak mám skoro celý život. Ale co je to vlastně doma? Můj učitel Štěpán Urban,

kteří mi předal opravdu hodně, i věci zcela zásadní, říkával: pokud si domov nevytvoříme v sobě samých, nemáme ho nikde. A to já zaplatpámbůh mám. Pocit domova, ať jsem kdekoli, třeba i v Austrálii, si uchovávám. Jsem vlastně doma sám v sobě, takže si nosím domov neustále „po kapsách“.

Doma se ale odpočívá...

V Radošíně přespím, připravím se na druhý den a jedu dál... A navíc se snažím odpočívat i na cestách. Mám ostatně na mnoha místech po světě spoustu báječných přátel, u nichž mohu pobýt.

A neomezují vás aktivity jubilejního roku ve vyučování?

Mám už jen částečný úvazek, výuku soustřeďuji na středy a čtvrtky. Na AMU mám především stážisty. Jsou to vesměs mladí umělci, kteří se zajímají o mou

tvorbu a kytarovou techniku. Od nás, ale i z Ameriky, z Běloruska... Miguel García z Mexika například napsal disertační práci o díle Štěpána Raka a přišel do Prahy mé skladby studovat. Zabývá se teď i mou pětiprstovou kytarovou technikou. A další vynikající posluchač, Nikita Krein, si dal za úkol nastudovat, hrát a natočit všechny kytarové koncerty českých skladatelů. Dopočetli jsme se zatím počtu devíti děl. A stejně skvělý je i Josef Mazan.

Je vůbec možné, aby vaše skladby hrál někdo jiný než vy? Autor a interpret jsou ve vás spojeni opravdu úzce.

Takových kytaristů, kteří hrají Raka, je poměrně dost po celém světě – i v Austrálii, v Koreji nebo v Japonsku... Mou hudbu hraje - už od svého vítězství v soutěži Francouzského rozhlasu - také Vladimír Mikulka. Mé skladby hráli rovněž Pavel Steidl, Miloslav Matoušek, Martin Mysliveček, Milan Zelenka, Stein-Erik Olsen, John Williams... ale i Pražské kytarové kvarteto a další.

Hrají vás jinak než vy sám?

Setkal jsem se v jednom rozhlasovém pořadu s Václavem Postráneckým. Vyjádřil tehdy velmi silně názor, že naší povinností je různost, tedy abychom každý byli jiný než ostatní, podobně jako sněhové vločky. Aby se miliardy lidí od sebe lišily, jeden od druhého. A proto jsem rád, když někdo hraje mou skladbu naprosto po svém... Když jsem se kdysi ptal profesora Urbana, jak přistupovat k žákům, se svým lišáckým úsměvem mi řekl: Snaž se jim co nejméně překážet. I žáci jsou různí.

Vaše inspirace je často ukotvena ve filozofických, literárních a mystických podnětech, spíš než že byste psal fugy a suity ve starém slohu.

Mám i pořad Dávné tance. A upravuji staré autory. Třeba Ivana Jelínka, který jako kněz sloužil ve Svatém Janu pod Skalou. Ale jinak máte pravdu. Mnoho inspirací mám z četby nebo z návštěv různých zemí.

Skladbu Terra Australis...

Ano. Asi nejdelší skladbu pro kytaru na světě. Ale také jsem například napsal Sonatu mongoliana, ač jsem v Mongolsku nebyl. Vedly mě k tomu nádherné knihy od Jaroslava Hovorky. A vracím se pravidelně do Finska, kde jsem kdysi pobyl pět let a kde se narodili oba synové, Jan-Matěj i Štěpán. Z Finska jsem si přinesl řadu skladeb, k nimž mne tato krásná země inspirovala. Nebo Japonsko: narodil jsem se 8. srpna, přičemž dva dny předtím byla svržena atomová bomba na Hirošimu. A když jsem hrál svou Hirošimu v Japonsku, byly to silné okamžiky... Z Ameriky mám sonátu zvanou Chicago. Nebo z Kanady Ontario Lake, věnovanou památce Glenna Goulda. Velkou sílu v inspiraci mají u mě také situace, kdy přečtu knihu nebo vidím film. Voces de profundis, ty vznikly z četby Oscara Wildea; současně jsem však tehdy viděl Hitchcockův film Psycho.

Některé vaše kompozice se vztahují k pohádkám. I to je důsledek četby?

Pohádky miluji odmalička. Ne ty, co nám vyprávějí politici, ale ty opravdové z klenotnice národa. Napsal jsem už

před lety skladbu České pohádky. Hráli jsme ji v marimbovém triu, přepracoval jsem ji pak pro kytarové kvarteto, pak na verzi s flétnou - tu hrál Miloslav Klaus, můj první student a první absolvent na AMU... A pak vznikla i verze pro Pražský komorní balet Pavla Šmoka, který s ní získal hlavní cenu v Helsinkách. Rozpracovanou mám verzi pro kytaru a smyčcové kvarteto. A chtěl bych ji přepracovat i pro fenomenální harfistku Janu Bouškovou – rozhovor harfy s kytarou... Loni jsem si řekl, že se obdaruju suitou Cesta do pohádky. Od dokončení jsem ji hrál už na mnoha koncertech. Jednou z jejích částí je Malá mořská víla - má nejoblíbenější pohádka... Tenhle projekt mě přenesl z dětství do „dědství“.

Velmi často vystupujete s Alfredem Strejčkem. Nezaměnitelně kombinujete slovo a hudbu.

Ano, je to opravdu spolupráce mého života. Už pětadvacet let. Máme spolu třiatdvacet celovečerních programů. Koncerty dotýkající se odkazu Komenského, Husa, Karla IV., ale také Tomáše Bati nebo Jaroslava Foglára. Máme spolu projekt Hovory s TGM... Vánoční program...

A vystupujete také se svým synem...

S Janem-Matějem. Pořad Rak a Rak už párkrát vyprodal i ty největší sály. Byli jsme teď nedávno na Nekonvenčním žižkovském podzimu, kde jsme měli na pět set posluchačů. Nezapomínám návštěvníkům i organizátorům vždycky poděkovat! Matěj má kromě

svých sólových projektů také pořad s Alfredem Strejčkem. Jmenuje se Střípky mistrů a hraje v něm na kytaru z roku 1830, kterou mu opravil Václav Svoboda, vynikající kytarář, od něhož mám kytaru i já. Na tento historický nástroj si upravil Bacha, Dvořáka, Smetanu, ale především Jaroslava Ježka... Jinak jsem ale vystupoval také s Evou Urbanovou, s Josefem Sukem, Rudou Roklem, s Jaroslavem Svěceným... a těším se na další spolupráci s Wihanovým kvartetem.

Pocit domova, ať jsem kdekoli, třeba i v Austrálii, si uchovávám. Jsem vlastně doma sám v sobě, takže si nosím domov neustále „po kapsách“.

Když řeknete, že jste napsal skladbu, znamená to, že jste seděl u stolu a psal, a nebo jste hrál, improvizoval... a zapisoval?

Oba způsoby kombinuji. Něco jsou improvizace, něco píšu doslova u stolu, nápad je v hlavě, teprve pak si vezmi kytaru a zkusím si to zahrát. Ale přecházím z jednoho do druhého. Nemám ucelený systém... A pak jsou skladby, které jsem nikdy nezapsal. Zůstávají pouze v nahrávkách. Například cyklus, s nímž jsem byl hostem na Čajkovského konzervatoři v Moskvě, kde jsem prolomil do té

doby existující zdrženlivost: kytarový recitál tam přede mnou nikdo neměl. Zahrál jsem tehdy Dvacet tisíc mil pod mořem. Velkou osmivětou skladbu inspirovanou Julesem Vernem. A jednu část jsem věnoval památce námořníků z ponorky Kursk. - Existují nahrávky, ale skladba zapsaná není. Ani skladbu Terra Australis nemám v notách celou. Ukazuje přitom mnoho nových zvukových, témbrových, výrazových i technických možností hry na kytaru.

Improvizujete ji. Nemáte ale ani nějaký pracovní zápis, podklad?

Mám poznámky, takový particell, je to spíš jen pomůcka... Kéž by se našel dobrovolník, který by se uvolil skladbu podle nahrávky zapsat. Já bych ji pak dotvořil a fixoval.

Zdá se mi, že u míst, kde vystupujete, silně prožíváte genia loci, jedinečnost každého prostoru.

Přesně tak. Někde se mi dokonce stává, že cítím, že jsem tam v minulém životě už byl. Velmi rád vystupuji na určitých místech, která toto splňují, například v Malostranské besedě. A to samé je případ Rudolfiny. Stejně tak ovšem rád hraji na místech, jako je Caféidoskop – v obyčejné kavárně, která má ale hodně něco do sebe.

A máte místa, kam vás to doslova táhne?

Pětadvacet let jsem hrával, vždy 27. prosince, na zámku Kozel. V den svých sedmdesátin jsem měl charitativní koncert v Cvilíně u Krnova. Poutní místo, kde se člověku až zastaví dech. Stejně je to v kostele svatého

archanděla Michaela v Králíkách, kde jsem vždy na Nový rok. Pravidelně jsem zván na Bezručovu Opavu. Podobně se vracím do Klatov... Víceméně každý rok a není pravda, že by to negativně ovlivnilo návštěvnost. Naopak. Myslím, že nedělají dobře ty Kruhy přátel hudby, které zvou umělce znovu až po mnoha letech, protože tam byl „nedávno“...

Hrajete také někdy jiné autory?

V dobách minulých jsem hrál i klasičskou hudbu, renesanční a barokní. Čím dál víc se ale obracím k vlastní tvorbě a k vlastním úpravám. Jiný repertoár nechám mladším. Pokud mám v sobě potřebu a potenci kompoziční, chci jít touto cestou. A mám další projekty, na kterých chci pracovat. Po cyklu Chvála čaje uvažuji o Chvále vína, Chvále kávy. A máme samozřejmě další plány i s Alfredem Strejčkem.

V čem vlastně spočívá podstata vaší jedinečné pětiprstové techniky?

Díky Standovi Kadlecovi „Dědkovi“, trampovi z Radotína, který se mnou, když jsem byl kluk, začal cvičit kulturistiku, jsem došel k poznání, že člověk musí na věcech pracovat soustavně. Naučilo mě to, že každý sval má i svůj protisval. Takže by měl být cvičen v obou směrech. Jako s činkou. Proč tohle kytaristé běžně nedělají se svými prsty? Flamenkoví kytaristé s tím obvykle problémy nemají a hrají běžně i malíčkem. My klasičtí kytaristé přeceňujeme aktivizaci úhozu do dlaně, ale návrat z dlaně ven necháváme často náhodě. Když jsem s tím začal,

zjistil jsem, že mě ovšem nedostatečně cvičené svaly ve chvíli nervozity či napětí mohou zklamat. Takže učím, aby kytaristé aktivně cvičili vše oběma směry. Do dlaně i z dlaně ven. A také malíčkem. Ne jen čtyřmi prsty. Proč bychom měli z jednoho prstu dělat invalidu? Proč by pátý prst na pravé ruce měl zaostávat za ostatními?

Jde i o rychlost?

Ano, další prst navíc je i další rychlost navíc. A ještě jedna důležitá věc. Kytara je drnkací nástroj. Tón se rozezní, ale začne zanikat. Vibratem nebo odtažením pravé ruky od ozvučného otvoru se dá tón prodloužit, ale nelze dělat souvislé crescendo, dynamické kreace na jednom tónu, jako je to běžné třeba na houslích... Snažím se dokázat, že kytara je jako orchestr. Jedno brnknutí k tomu však nestačí. Ani rychlé repetování. Například na mandolíně mají rychle střídané dostředné a odstředné tóny odlišný charakter. Až když u kytary zapojím malíček a hraji maximální rychlostí, abych ovšem struny hladil a netrhal za ně, začne se zvuk spojovat v jeden táhlý dlouhý tón. Maximální možnou rychlostí vzniká kytarový „smyčec“. A hraju-li tak na třech strunách, vzniká cosi jako sborový či orchestrální tah. S tím se pak už dá pracovat!

Zmiňoval jste flamenco. Je to obdobná technika?

Na rozdíl od flamenka neuvžívám běžné rasgado, ale struny spíše hladím, přecházejí zvolna z jedné na druhou. Hra dostane rychlost, která působí

dojem dlouhého tónu. Na tomto základě stavím dynamické vrcholy a sestupy. A k této technice připojuji protipohyb, takže když dokončím cestu čtyř prstů do dlaně, tak tytéž prsty jdou pak z dlaně ven a hladí struny v opačném směru. Vznikne způsob hry známý už po světě jako Rakovou tremolo. Lze ho docílit v nejnižší i v nejvyšší dynamice. Ale to není vše. Zapojuji i palec pravé ruky a učím jím hrát také tremolo na jedné i více strunách. Palec osamostatním, aby hrál svou vlastní melodickou linku vytvářené dynamické linie. Učím sebe i studenty, abychom současně uměli hrát každým prstem v jiné dynamice... A mám dobrou zprávu. Na AMU už učí Pavel Steidl. V době, kdy u mne studoval, jsme vynalézali různé nácvikové metody. Pavel v tom skvěle pokračuje dál. Vezme třeba kytaru jako levák, aby zaktivoval prsty levé ruky novým způsobem a podobně.

Používá se vaše pětiprstová technika obecně?

Jezdím učit po celém světě. Nedávno jsem měl například kurz s ukázkami své techniky na Královské akademii v Kodani. Předvádím - a účastníci si to třeba hned zkoušejí. Mám studenty, kteří pětiprstovou technikou hrají dnes už běžně. Používají ji i ve výuce dětí. Hrají-li moje skladby, používají tento způsob hry.

A ve skladbách jiných autorů?

V mnohých skladbách se dá toto tremolo použít. Například jak skvěle zní pak taková Alhambra!

Kytara je ovšem také jedním ze symbolů trampingu. Jak daleko máte k této tak odlišné podobě svého nástroje?

Tahle oblast pro mě znamená velmi moc. Trampy mám rád! Vždyť jsem s nimi začínal. U Berounky jsem se učil první akordy. Známa je radotínská osada Hobart a já tam byl přijat jako čestný člen. Hrával jsem vždycky velmi rád na Portě. I kdekoli u ohně. A na Barče, jak se mezi trampy říká Kulturnímu domu barikádníků, jsem slavil pětadesátiny. Trampský lid má v sobě cosi netknutého. A když u táboráku zahraju část Terry Australis, jsou nadšeni - cítí, že je to opravdové, cítí, že jim to ten Rak hraje jako klukům a holkám, kterých si váží a kterým nabízí svou klasickou kytaru...Vždyť třeba i kytarista Vladislav Bláha, který je docentem na JAMU, chodí mezi trampy.

Soudě podle vašeho přístupu k životu a ke koncertování jste typem spíše romantickým než racionálním, vidíte?
Naprosto a vůbec se za to nestydím. Jsem romantikem rád.

A současně tak trochu i mystikem...

Rád praktikuji muzikoterapii, ale spojenou s věcmi mezi nebem a zemí. Už zakladatel antroposofie Rudolf Steiner mluvil o tóninách ve vztahu ke zvěrokruhu. I to se svými svěřenci probírám. Povídáme si o tom, ale také si v jednotlivých tóninách cvičíme mantry. Každé znamení zvěrokruhu souvisí s nějakou částí našeho těla nebo duše... Takže vědomě proevičujeme sluch, prsty, oči... Zpíváme mantry...

Trampy mám rád! Vždyť jsem s nimi začínal. U Berounky jsem se učil první akordy.

Složil jsem také cyklus písní a balad na znamení zvěrokruhu, a tak to tím prokládám.

To už opouštíte sféru hudby a dostáváme se k tomu, v co vše věříte.

Ověřil jsem si definitivně, jak obrovskou sílu hudba má... Vzpomenete si asi, že v září 2004 obsadilo komando školu v Beslanu a povraždilo tam děti – byl to strašlivý šok pro celý svět. Půl roku po tragédii mne při mém ruském turné pozvali, abych udělal koncert pro pozůstalé. Báľ jsem se, situace nebyla vyjasněná - musel jsem tam být pod vojenskou ochranou. Ale mezi jiným jsem na program zařadil i svou Píseň pro Davida, která prochází mým životem v různých podobách. Zazní i v úvodu koncertu v Lucerně. – A po koncertě za mnou přišel plačící mladší pán. Měl dvojčata. Dcerka přežila, ale bráška tam přišel před jejíma očima o život. Od těch dob nepromluvila. Byli s ní po celém světě. Řekli jim, že už se tato psychická újma nedá zvrátit. Ale po té Písni pro Davida holčička vykřikla: Tati, já chci hrát jako pan Rak. A od té doby mluví. To je přece zázrak! Já před bohyní hudbou denně poklekám – a denně děkuju Pánu Bohu, že jsem byl obdařen darem hudby a že ho mohu šířit dál a pomáhat potřebným. ●
Vyšlo v časopisu Harmonie (12/2015)

21. PROSINCE 2015

LUCERNA – VELKÝ SÁL

**Na koncertu Štěpána Raka k 70. narozeninám
se podíleli:**

SCÉNÁŘ: Alfred Strejček

PRODUKCE: SÁGL PRODUCTION s.r.o.
Tomáš SágI, Tomáš Moravec, Petr Pospíšil, Michal SágI, Lukáš Burián,
Jaroslava Matoušková, Erika Sklenářová, Lenka Prouzová

TECHNICKÉ ZAJIŠTĚNÍ: T SERVIS s.r.o., Jana Heřmánková

ZVUK: Viliam Gajdoš, Milan Aichingr, Miloš Kolínský

SVĚTLA: Svatopluk Blažek

PROJEKCE: Tomáš Pičman

CATERING: Vladimír Rott a DELICATO RESTAURANTS

DESIGN: Jakub Havránek

DESIGN BROŽURY: Pavel Němeček a ŽIVNOSTENSKÉ LISTY

PR: Tomáš SágI

ÚČETNÍ SERVIS: Eva Tunysová

PRÁVNÍ SERVIS: JUDr. Otakar Švorčík

